

Коментарі
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
до зауважень, викладених у звіті експертної групи
«Про результати акредитаційної експертизи освітньої програми
1072 Релігієзнавство,
рівень вищої освіти другий (магістерський),
спеціальність 031 Релігієзнавство»

Співпраця з експертною групою була змістовною й продуктивною. Ми вдячні експертам за ґрунтовний аналіз, змістове обговорення й відзначені сильні сторони ОНП «Релігієзнавство». Рекомендації слугуватимуть покращенню реалізації ОНП та її подальшому вдосконаленню. Водночас ми маємо певні заперечення щодо окремих позицій звіту:

Критерій	Звіт Експертної групи	Коментар Університету
Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 1.	Для даної ОНП провідного ЗВО України занадто вузьке коло стейкхолдерів і потенційних працедавців (обмежується лише декількома академічними інституціями, органами державної влади і місцевого самоврядування). Це обмежує можливості випускників ОНП щодо можливого продовження навчання, подальшої науково-дослідної роботи і працевлаштування. Рекомендація: у міру можливого розширити співпрацю з стейкхолдерами на ті вітчизняні заклади, інституції чи організації, які мають подібні ОНП, потребують магістрів релігієзнавства та відкриті до співпраці (наукові інституції, видавництва, інформаційні ресурси тощо).	Незрозуміло, чому ЕГ вважає що академічні інститути, органи державної влади і місцевого самоврядування це «занадто вузьке коло стейкхолдерів і потенційних працедавців». Коло стейкхолдерів і потенційних працедавців не випадкове. Під час формулювання цілей та програмних результатів навчання ОП були задіяні потенційні роботодавці, які безпосередньо працюють у релігієзнавчій царині, зокрема: - наукові працівники Інституту Філософії НАН України та НАПН України - представники відповідних департаментів та відділів органів місцевого самоврядування (В.Моцюк, Ж.Дем'яненко); представники органів виконавчої влади; завідувачі та професори провідних фахових кафедр ЗВО України (В. Бондаренко - зав. кафедри богослов'я, релігієзнавства та культурології НПУ імені М.П. Драгоманова; О. Марченко - завідувач кафедри філософії та релігієзнавства Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, Ю. Борецько - професор кафедри політології та публічного управління Волинського національного університету імені Лесі Українки тощо). З усіма стейкхолдерами і потенційними працедавцями встановлені не ситуативні і спонтанні відносини, а існує плідна співпраця. Таке коло стейкхолдерів повністю забезпечує працевлаштування випускників магістратури. Із зарубіжними інституціями проводяться спільні семінари, конференції (Дні науки філософського факультету, Танчерівські читання). Натомість, коло стейкхолдерів включає представників всіх учасників освітнього процесу (здобувачів, викладачів, працедавців). Участь у зустрічі з ЕГ обмеженої кількості (восьми) представників працедавців ніяк не обмежує можливості випускників щодо подальшого працевлаштування чи освітньо-наукового партнерства.

Критерій	Звіт Експертної групи	Коментар Університету
	<p>2. Фактично відсутня співпраця з релігійними організаціями України, та, відповідно, відсутні різні спеціалізовані програми і практики, які пов'язані з живою і системною комунікацією з різними вітчизняними релігійними громадами. Рекомендація: підсилити теоретичну і практичну співпрацю з РО України, і відповідно, оновити ОНП.</p>	<p>2. Насправді саме співпраця з релігійними організаціями України є однією з особливостей цієї ОП. В рамках дисциплін «Релігійна антропологія», «Іконологія», «Православ'я в сучасній Україні», «Основи релігійної космології», «Свобода совісті: правові та релігійні аспекти», «Нетрадиційні форми релігійності» викладачі зі студентами відвідують різні релігійні громади, часто проводяться зустрічі безпосередньо в різних релігійних установах (мечеть, протестантські громади, синагога, кришнаїти тощо) http://religdep.univ.kiev.ua/posts/12. Кафедра організовує презентації нових видань представників різних релігійних організацій, де студенти мають можливість безпосереднє спілкуватися з представниками різних конфесій, що сприяє розумінню різних аспектів і особливостей окремих релігій та течій, сприяє поєднанню теоретичного і практичного навчання http://religdep.univ.kiev.ua/posts/127, http://religdep.univ.kiev.ua/posts/128, http://religdep.univ.kiev.ua/posts/31, http://religdep.univ.kiev.ua/posts/48.</p>
<p>Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 2.</p>	<p>З огляду на багатоконфесійний і багаторелігійний вітчизняний контекст, у якому продовжать навчатись чи працювати випускники ОНП, недостатньо уваги приділено декільком важливим напрямкам освітніх і дослідницьких пропозицій для вільного вибору здобувачів. Пропозиція: у співпраці з різними стейкхолдерами розширити кількість вибіркового блоків і перелік ДВВ доповнивши їх дисциплінами, які б максимально повно могли забезпечити індивідуальні освітні і наукові інтереси здобувачів та відповідали цілісному українському контексту,</p>	<p>Київський національний університету імені Тараса Шевченка здійснює неперервний процес підготовки наукових кадрів. Тому освітні компоненти, що сприяють формуванню відповідних компетентностей, про які зазначають експерти, викладаються на бакалавраті та магістратурі за спеціальністю 031 «Релігієзнавство» у таких дисциплінах: «Релігія стародавніх цивілізацій та національні релігії», «Протестантизм і неохристиянство», «Релігії та псевдорелігії», «Соціально-політичні концепції християнства», «Історія християнської філософії та теології», «Практикум з релігієзнавства», «Нетрадиційні форми релігійності» та інші. З історико-релігійної проблематики студенти пишуть курсову роботу. Після акредитації програми третього рівня вищої освіти (доктор філософії), рекомендацій експертної групи, було розширено перелік вибіркового блоків та додано нові дисципліни: Іудаїка, Релігійний модернізм, Буддологія, Ісламознавство, Соціокультурні детермінанти конвергенційних процесів в релігії, Мова в релігійній картині світу.</p>

<i>Критерій</i>	<i>Звіт Експертної групи</i>	<i>Коментар Університету</i>
	галузевим і світовим тенденціям, викликам і потребам, які постають перед фахівцями з релігієзнавства. Напр.: блок мовних (джерельних: санскрит, арабська, іврит, грецька, сирійська тощо) дисциплін; блок соціологічних дисциплін; блок дисциплін присвячених традиції Візантійських та східних католицьких церков; окремі практики/практичні заняття для комунікації і вивчення традиції релігійних організацій України тощо.	
Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 3.	Відсутність офіційно-затверджених університетських правил та процедур щодо визнання результатів навчання, здобутих в неформальній та інформальній освіті. Рекомендація: На інституційному університетському рівні прийняти Правила визнання і зарахування результатів навчання, отриманих у неформальній та інформальній освіті.	6 лютого 2023 р Вченою радою КНУТШ було затверджено ПОЛОЖЕННЯ про валідацію і визнання результатів навчання, здобутих у процесі неформальної та/або інформальної освіти у програмах вищої та фахової передвищої освіти Київського національного університету імені Тараса Шевченка (http://senate.univ.kiev.ua/?p=2271). Принагідно зазначимо, що оскільки до цього часу перезарахування результатів, здобутих у процесі неформальної та/або інформальної освіти як цілісних компонент програми в Університеті не здійснювалось, то загрози втрати якості освіти за програмою не виникало, а підстав вважати це слабкою стороною програми немає.
Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 4.	Освітні компоненти ОПП не представлені на платформах дистанційного навчання, зокрема в системі електронного навчання філософського факультету (http://www.e-philosophy.kiev.ua/). РПНД містять посилання на інформаційні ресурси з доменом «.ru».	Усі необхідні матеріали розміщені на сайті філософського факультету та кафедри релігієзнавства (http://philosophy.univ.kiev.ua/ua/view/religio_master_denna/240/238/2 , http://religdep.univ.kiev.ua/). Під час проведення навчальних занять з кожної дисципліни студенти отримують доступ до всіх необхідних навчально-методичних матеріалів. Відносно не представленості освітніх компонентів ОПП у системі електронного навчання філософського факультету (e-philosophy.kiev.ua): зазначена система електронного навчання філософського факультету була спроектована та

<i>Критерій</i>	<i>Звіт Експертної групи</i>	<i>Коментар Університету</i>
	<p>Рекомендації: стимулювати здобувачів вищої освіти до активної участі в програмах міжнародної академічної мобільності. Використовувати онлайн платформи для розміщення навчально-методичних матеріалів. Переглянути РПНД і виправити виявлені недоліки.</p>	<p>створена у 2016 році як допоміжний, а не основний інструмент організації навчального процесу на факультеті, про що йшла мова під час зустрічі з ЕГ.</p> <p>2. Зауваження взято до уваги та буде виправлене найближчим часом.</p> <p>3. Усі здобувачі мають право на академічну мобільність, розлога інформація розміщена на сайті філософського факультету http://philosophy.univ.kiev.ua/ua/article/413. Викладачі кафедри беруть участь у стажуваннях у Польщі - Кондратьєва І.В. (Українсько-польській центр Університету м. Зелена Гура), Швед З.В. (он-лайн закордонне науково-педагогічне стажування у м. Влоцлавек); Німеччині – Фенно І.М. (Університет Йогана Гутенберга, м. Майнц; Мюнхенський університет Людвіга-Максиміліана, м. Мюнхен), Мельничук О.П. (Католицький богословський факультет Мюнстерського університету, м. Мюнстер); Латвії - Кондратьєва І.В., Фенно І.М. (Балтійська міжнародна академія). Здобувачі мають можливість брати участь у наукових конференціях, відвідувати іноземні освітні заклади. Взаємодія з іноземними колегами підкріплена договорами (Університет Зелена Гура, Університет Святих Кирила та Мефодія (Північна Македонія) та інші</p>
<p>Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 6.</p>	<p>Не у всіх викладачів, які забезпечують реалізацію ОНП «Релігієзнавство», є публікації у виданнях, включених до наукометричних баз Scopus або Web of Science. Занадто вузький спектр участі НПП у зовнішніх стажуваннях. Рекомендовано підвищувати публікаційну активність науково-педагогічних працівників у виданнях, що входять до наукометричних баз Scopus та WoS, а також активніше залучати представників релігійних організацій, як потенційних роботодавців, до організації та реалізації освітнього процесу.</p>	<p>У КНУТШ діє Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність Київського національного університету імені Тараса Шевченка від 29.06.2016 р. (http://mobility.univ.kiev.ua/?page_id=804&lang=uk). Викладачі і здобувачі кафедри релігієзнавства беруть участь у закордонних наукових конференціях, де презентують свої доповіді і дослідження в галузі релігієзнавчої науки: Міжнародна наукова конференція «Controversies in Religious Contexts» (26-27.10 2018 р. Польща, м. Жешув), - Міжнародна наукова конференція Європейської академії релігії (3-7.03 2019 р. Італія, м. Болонья). В рамках конференції у м. Пізі – 18-та щорічна конференція Європейської Асоціації дослідження релігії було створено спеціальну секцію для викладачів, студентів аспірантів кафедри 2021р. У червні 2022 р. представники кафедри релігієзнавства взяли участь у конференції в Північній Македонії та ін. Викладачі кафедри стажувались у Польщі - Кондратьєва І.В. (Українсько-польській центр Університету м. Зелена Гура), Швед З.В. (он-лайн закордонне науково-педагогічне стажування у м. Влоцлавек); Німеччині – Фенно І.М. (Університет Йогана Гутенберга, м. Майнц; Мюнхенський університет Людвіга-Максиміліана, м. Мюнхен), Мельничук О.П. (Католицький богословський факультет</p>

<i>Критерій</i>	<i>Звіт Експертної групи</i>	<i>Коментар Університету</i>
		<p>Мюнстерського університету, м. Мюнстер); Латвії - Кондратьєва І.В., Фенно І.М. (Балтійська міжнародна академія).</p> <p>Викладачі кафедри активно публікують статті та тези в вітчизняних журналах та спостерігається хороша тенденція щодо збільшення публікаційної активності в журналах, що входять до наукометричних баз Scopus та WoS. Кафедра активно працює над покращенням даних показників.</p>
<p>Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 7.</p>	<p>Відсутня єдина уніфікована навчальна онлайн платформа, яка була б зручною для здобувачів ОНП «Релігієзнавство».</p> <p>Рекомендація: Експертна група рекомендує протягом наступного академічного року впровадити єдину та уніфіковану навчальну онлайн платформу для покращення якості дистанційної форми навчання здобувачів даної програми, що особливо актуально під час викликів війни.</p>	<p>На сьогодні жодна із загально доступних платформ дистанційних комунікацій не може задовольнити потреби такої кількості освітніх програм та структурних підрозділів яка присутня в Університету – завдання врахування специфіки освітнього процесу за кожною із спеціальностей природничих, технічних, гуманітарних наук не вирішує жодна з них. Від так, при застосуванні елементів дистанційного навчання викладачі використовують ті програмні засоби (наприклад Zoom, Google Meet з розширеними, завдяки ліцензіям, наданим КНУТШ, можливостями тощо).</p> <p>Також викладачі мають корпоративну поштову скриньку в домені @knu.ua. Завдяки співпраці з компанією Google, для кожного викладача та студента створений єдиний робочий простір Google Workspace, який дозволяє використовувати всі доступні інструменти Google, зокрема, Google Classroom. Все це робить дуже зручним процес дистанційного навчання.</p>
<p>Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 8.</p>	<p>1. Опитування, які деколи проводять серед здобувачів даної ОНП наприкінці семестру (року) щодо якості даної ОНП та окремих ОК, є ситуативні, нерегулярні, не системні, не анонімні, та не мають ґрунтовних, комплексних і документально підтверджуючих матеріалів.</p> <p>Рекомендація: запровадити чітку процедуру семестрових (щорічних) системних, анонімних і ґрунтовних опитувань, як щодо задоволення</p>	<p>Опитування здобувачів освіти в Університеті відбуваються з належною регулярністю.</p> <p>На даній же програмі, через малу чисельність студентських груп (на 2 курсі навчається 3 студенти), більшість опитувань проводиться методом сфокусованого інтерв'ю що є єдино правильним підходом з точки зору соціології. Фокус-групові дослідження дозволяють встановити прямий контакт зі студентами, дізнатися не тільки їхню думку щодо якості викладання курсу, а й глибинні мотиви та очікування здобувачів щодо вибору тієї чи іншої дисципліни. Такі опитування дають можливість отримати спонтанні аргументовані відповіді на запитання, сприяють генерації нових ідей. Зі студентами працюють куратори, викладачі, гарант програми. Результати цих опитувань обговорюються на засіданнях кафедри.</p>

<i>Критерій</i>	<i>Звіт Експертної групи</i>	<i>Коментар Університету</i>
	<p>здобувачами якістю ОНП так і окремими ОК, та започаткувати прозоре і результативне обговорення анонімних відгуків здобувачів в групі забезпечення ОНП.</p>	
	<p>2. Потрібно урізноманітнити і розширити коло стейкхолдерів, особливо серед релігійних організацій. Рекомендація: експертна група рекомендує регулярно і широко залучати до обговорення та перегляду ОНП представників релігійних організацій, аби здобувачі ОНП мали більший досвід практичної комунікації та діалогу в міжрелігійному і міжконфесійному контексті.</p>	<p>З усіма стейкхолдерами і потенційними працедавцями встановлені не ситуативні і спонтанні відносини, а існує плідна співпраця. Таке коло стейкхолдерів повністю забезпечує працевлаштування випускників магістратури. Із зарубіжними інституціями проводяться спільні семінари, конференції (Дні науки філософського факультету, Танчерівські читання). Натомість, коло стейкхолдерів включає представників всіх учасників освітнього процесу (здобувачів, викладачів, працедавців). Участь у зустрічі з ЕГ обмеженої кількості (восьми) представників працедавців ніяк не обмежує можливості випускників щодо подальшого працевлаштування чи освітньо-наукового партнерства.</p>